

Fredagen den 15 november

Kl. 10.00

Meddelande om interpellationsvar

*Om arbetsmarknads-
politiken*

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

2 § Förste vice talmannen anmälde att fr. o. m. den 16 november skulle *dels Gerd Engman* (s) tjänstgöra som ersättare för Anita Gradin, *dels Erkki Tammenoksa* (s) tjänstgöra som ersättare för Mats Hellström.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1985/86:34

Anf. 1 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Den interpellation som Ingrid Hemmingsson ställt till statsrådet Bengt Lindqvist om vidgade möjligheter för handikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden kommer att besvaras av mig den 26 november på grund av att interpellanten inte kunde ta emot svaret i dag.

4 § Svar på interpellation 1985/86:32 om arbetsmarknadspolitiken

Anf. 2 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Bengt Wittbom har i en interpellation ställt ett antal frågor till mig om arbetsmarknadspolitiken.

1. När beräknar regeringen uppnå målet 2 % öppen arbetslöshet?
2. Hur omfattande kommer försämringen av situationen på arbetsmarknaden att bli de närmaste två åren?
3. Vilka konsekvenser får detta för arbetsmarknadspolitikens inriktning?
4. Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att åstadkomma en tillräckligt snabb ökning av antalet jobb på den reguljära arbetsmarknaden?
5. Inom vilka områden på arbetsmarknaden kan den nödvändiga sysselsättningen väntas ske?
6. Vilka alternativ har regeringen i beredskap om sysselsättningstillväxten på den reguljära arbetsmarknaden blir otillräcklig?

Prot. 1985/86:28
15 november 1985

*Om arbetsmarknads-
politiken*

Låt mig först beröra vad Bengt Wittbom tar upp i sin bakgrundsbeskrivning i interpellationen.

Jag delar inte den distinktion som där görs mellan riktiga och underförstått mindre riktiga jobb. Min skarpa invändning är som alltid behandlingen av de personer som berörs av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Bengt Wittbom preciserar inte vilka åtgärder han åsytar i sina räkneexempel. Men låt mig som så många gånger tidigare få understryka att de drygt 50 000 arbetshandikappade och tidigare långtidsarbetslösa, som i dag med hjälp av exempelvis lönebidrag och rekryteringsstöd har anställning på arbetsmarknaden som ett resultat av arbetsförmedlingens insatser, har helt vanliga jobb. Det rör sig inte om några konstlade jobb. En stor del av ökningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna från år 1980 har riktats till arbetshandikappade och långtidsarbetslösa, som utan dessa åtgärder i många fall skulle ha stått utanför arbetskraften.

Till vilken kategori åtgärder Wittbom räknar arbetsmarknadsutbildningen framgår inte heller, men jag har trott att vi i regeringen och riksdagen varit eniga om att arbetsmarknadsutbildningen förstärker den arbetslöses möjligheter att få arbete. Vi kunde budgetåret 1984/85 notera de bästa placeringsresultaten någonsin efter AMU. Särskilt stor var förbättringen för dem som hade gått i kurser med inriktning mot tillverkningsindustrin. 80 % av dem som fullföljde sådan utbildning hade jobb efter sex månader – mot knappt 60 % vid bottennoteringen 1982.

Till en del berodde ökningen på industrikonjunkturen. Men till inte ringa del hängde förbättringen samman med att kurserna har förändrats och bättre svarar mot marknadens efterfrågan. Det är uppmuntrande!

Om jag förstår Bengt Wittboms räknestycke korrekt innebär hans synsätt att ju mer framgångsrik man är i ansträngningarna att med arbetsmarknadspolitikens hjälp ge människor fasta arbeten på den öppna arbetsmarknaden, desto högre blir arbetslösheten och desto lägre blir sysselsättningen.

Utvecklingen på arbetsmarknaden de senaste åren måste också ses mot bakgrund av den starka försämring som skedde i början av 1980-talet. Mellan åren 1980 och 1982 ökade antalet arbetslösa med nära 60 %. Och sysselsättningen minskade i Sverige för första gången någonsin under de 25 år vi har haft arbetskraftsundersökningar. Jag anser att det är uppenbart att en stor del av de problem med arbetslöshet och långtidsarbetslöshet som vi haft i Sverige senare under 1980-talet kan hänföras till den utvecklingen.

Wittboms första fråga är felställd. Regeringen har inte ansett det meningsfullt att precisera ambitionerna på sysselsättningsområdet i en enda siffra. Däremot har långtidsutredningen gjort detta i sina beräkningar. Sysselsättningen är och förblir det viktigaste målet för regeringens politik. Självfallet måste strävan vara att komma bort från all annan arbetslöshet än vad vi brukar kalla friktionsarbetslöshet. Under det senaste året har vi successivt lyckats pressa ned arbetslösheten till i oktober 2,5 %. Jämfört med situationen i Europa med en arbetslöshet på 20 miljoner människor eller 11 % är redan detta ett stort steg på vägen.

Jag tror det finns förutsättningar att nå målet arbete åt alla. Men det kräver att vi konsekvent och uthålligt håller fast vid den strategi vi arbetat efter de tre senaste åren. Då kan de goda resultat vi uppnått befästas och ytterligare förstärkas.

När det gäller frågorna 2–4 får jag hänvisa till den proposition med förslag till tilläggsbudget som lades på riksdagens bord för en vecka sedan. Där lämnades en redogörelse för regeringens syn på behovet av åtgärder.

När det sedan gäller utvecklingen i stort under år 1986 sker för närvarande inom ramen för budgetarbetet en prövning av vilka behov som kan uppkomma och hur dessa skall mötas.

Jag känner mig styrkt i det arbetet av Bengt Wittboms omsorg om de arbetslösa. Den kontrasterar starkt mot moderata samlingspartiets argumentation under valrörelsen. Jag anser mig nu kunna räkna med ett kraftfullt stöd för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Anf. 3 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag får börja med att tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation; jag kanske snarare borde tacka för den utomordentligt raljanta och polemiska debattartikel som har översänts till mig som svar på interpellationen.

I interpellationen har jag försökt beskriva den mycket oroande utvecklingen på arbetsmarknaden, med hög arbetslöshet och ett växande antal människor som blir beroende av socialbidrag för att klara sin situation. Det har arbetsmarknadsministern knappast alls berört i svaret. I stället väljer hon som vanligt att vika undan från huvudfrågorna och ägna sig åt ett eget valt ämne.

Fru talman! Jag vill säga att så får det inte gå till. Interpellationer är till för att svaras på, inte för att nonchaleras och raljeras med.

Jag tycker att arbetsmarknadsministern borde känna att det för hennes del är påkallat med särskilt stor försiktighet. Det är det därför att Anna-Greta Leijon i rollen som arbetsmarknadsminister ju inte har fullt förtroende från alla håll. Man kan redovisa att t. ex. Landsorganisationen, SSU och TCO har ställt krav på en särskild sysselsättningsminister i regeringen. Detta föranledde Olof Palme att i förra veckan här i riksdagen än en gång slå fast att det är Anna-Greta Leijon som skall företräda regeringens samlade sysselsättningspolitiska strategi. Jag tycker arbetsmarknadsministerns interpellationssvar visar att hon inte riktigt förmår motsvara de krav statsministern ställer.

Arbetsmarknadsministern väljer – det har Anna-Greta Leijon bekräftat med egna ord i en artikel i Svenska Dagbladet under våren – att ägna sig åt en begränsad del av sin svåra men viktiga uppgift. Arbetsmarknadspolitik för stunden får ersätta sysselsättningspolitik för framtiden.

Fru talman! Jag vill säga: Så kan vi inte ha det i framtiden, vare sig vi i oppositionen eller ni i regeringen. Jag tycker att Anna-Greta Leijon skall försöka växa i kostymen och göra det så snabbt som möjligt.

Så till sakfrågorna.

Vi går in i en sämre konjunktur, och vi gör det med sämsta tänkbara arbetsmarknadsmässiga förutsättningar. På toppen av en högkonjunktur och med en stor devalvering i ryggen har vi 20 000 fler människor i öppen arbetslöshet och i korta AMS-åtgärder än vi hade det utpräglade krisåret 1982. Det 2-procentsmål för den öppna arbetslösheten som har förekommit i ett stort antal dokument som regeringen presenterat i riksdagen vill nu arbetsmarknadsministern inte kännas vid längre.

Prot. 1985/86:28
15 november 1985

*Om arbetsmarknads-
politiken*

Anna-Greta Leijon hänvisar på ett allmänt sätt till en tredje vägens politik, och hon säger sig tro att den skall bli framgångsrik. Det förvånar, Anna-Greta Leijon, eftersom alla hittillsvarande prognoser som presenterats för utvecklingen under de kommande åren faktiskt redovisar en utomordentligt stor risk för ökad öppen arbetslöshet, ökad total arbetslöshet och ett stagnerande antal nya jobb.

Med 20 000–30 000 nya arbetssökande som söker sig ut på arbetsmarknaden varje år måste regeringen ge svar på frågan var dessa människor skall få sina jobb. Industriexpansion räcker inte ens under de mest gynnsamma omständigheterna. Den offentliga sektorn kan inte påta sig den här uppgiften, för då förvärras obalanserna i vår ekonomi. Och för socialdemokratin är det omöjligt att släppa fram en helhjärtad satsning på expansion i en privat tjänstesektor – det talar mot själva grundidéerna.

Arbetsmarknadsministern hänvisar i sitt svar till den tilläggsbudget som smögs fram i riksdagen häromveckan. Vi har ivrigt letat efter svaren i den, och jag måste fråga: Är det regeringens förslag om begränsade försök med arbetsförmedlingsnämnder i frikommunerna som är svaret när det gäller de hotande sysselsättningsproblemen 1986–1987? Eller är det de 40 nya lokaliseringmiljonerna till storföretaget Volvo i Uddevalla? Det är väl det enda som det kan vara – det är ju de punkter i tilläggsbudgeten som faktiskt berör sysselsättningsläget.

Detta är inget svar, Anna-Greta Leijon. Fråga 4 i min interpellation är obesvarad.

Jag förstår varför ni har svårt att svara. Det är naturligtvis därför att ni inte har någon samlad sysselsättningspolitisk strategi. Ni har sagt nej till det mesta av de förslag som lagts fram i riksdagen och som skulle kunna förbättra möjligheterna till fler riktiga jobb och lägre arbetslöshet: lärlingsutbildning, nya initiativ till service- och tjänstejobb, lägre skatte- och avgiftsburda för små företag, en rimlig arvsbeskattning som gör att företagarna och jobben stannar i Sverige. Allt detta och mycket annat har ni sagt nej till.

Vad säger ni då ja till? Ja, det vet vi inte. Arbetsmarknadsministern slutar svaret på interpellationen med att uttrycka sin förhoppning om ett stöd för de förslag som hon kommer att lägga i riksdagen. Jag vill då, fru talman, säga följande.

Tag fram de hemliga utredningarna, Anna-Greta Leijon! Redovisa problemen med rekryteringsstödet i riksdagen så skall ni få stöd! Redovisa den utredning som visar att inlåsnings effekterna för ungdomar i ungdomslag som faktiskt ökat deras arbetslöshetstider är ett problem. Lägg fram det i riksdagen, så skall ni få stöd.

Till slut, fru talman: Lägg fram förslag om höjda medlemsavgifter för medlemmarna i arbetslöshetskassorna, i syfte att spara pengar, och se till att de resurser som vi kan avdela för arbetsmarknadspolitiken ägnas åt dem som bäst behöver dem – då skall ni få stöd, Anna-Greta Leijon!

Redovisa den politik som ni har, så skall vi värdera den. Och jag är alldeles övertygad om att om ni gör en öppen redovisning och slutar att stoppa utredningar, som inte passar, i byrålådorna, då kommer vi att kunna komma fram till gemensamma beslut.

Anf. 4 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Helt naturligt försvarar arbetsmarknadsministern sitt revir. Det finns inte några som helst orosmoln vid horisonten. De försvann hösten 1982, när arbetsmarknadsministern trädde till. Om det nu existerar några problem, så härstammar de från början av 1980-talet.

Hur länge skall arbetsmarknadsministern skylla på andra? Vågar inte arbetsmarknadsministern ta ansvaret för sin egen politik?

Jag vill påminna om att det 1980 fanns 4 320 000 personer i arbetskraften, att antalet arbetslösa var 88 000, att 75 000 var sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Således stod 163 000 personer utanför den reguljära arbetsmarknaden.

1982, i en mycket djup lågkonjunktur, stod 238 000 personer utan riktiga jobb. Vid denna tidpunkt tog arbetsmarknadsministern över. 1982 gick socialdemokraterna till val på parollen att man skulle slå vakt om den fulla sysselsättningen. I valmanifestet skrev socialdemokraterna: Den fulla sysselsättningen är den främsta hörnstenen i vårt krisprogram. I samma valmanifest står att läsa att Sverige befinner sig i djup kris, djupare än någonsin sedan 1930-talet. Detta, fru talman, var enligt socialdemokraterna utgångsläget när arbetsmarknadsministern trädde till.

Hur ser då utvecklingen ut efter hösten 1982?

Efter den stora devalveringen kom även en internationell högkonjunktur. Detta bidrog självfallet till förbättrade förutsättningar. Samtidigt steg inflationen och räntan, vilket tillsammans med en fortsatt skattehöjarpolitik försvårade utvecklingen på arbetsmarknaden.

Den ekonomiska politiken har inte skapat den stabilitet som var nödvändig för att ge näringslivet och konsumenterna en lugn prisutveckling. Det är i dag betydligt lönsammare att investera i statspapper med hög avkastning.

Under årets valrörelse var socialdemokraternas budskap: Sverige är på rätt väg. Det behövde inte gå någon längre tid efter valet förrän man såg att det mest var munväder.

Nu i oktober stod 285 000 personer utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Vi vet också att vi befinner oss på toppen av högkonjunkturen. Några dramatiska förändringar är inte att vänta. Dessutom kommer tillväxten att bli obetydlig under nästa år. För samtliga västliga industriländer förutspår OECD en tillväxt på 3 % under 1986. Sverige däremot hamnar sist av OECD-länderna, med en ökning på endast 0,5 %. Den låga tillväxten betyder att vi åter börjar tappa marknadsandelar på världsmarknaden. Detta, fru talman, påminner starkt om utvecklingen 1976.

Den låga tillväxten kommer självfallet att påverka sysselsättningen negativt. Arbetsmarknadsstyrelsen har konstaterat en avmattning under 1986 och 1987. LO-ekonomerna gör den bedömningen att regeringens politik kommer att leda till ökad arbetslöshet.

Arbetsmarknadsministerns svar på interpellationen tyder inte på att hon tar frågan på det allvar som situationen kräver. Arbetsmarknadsministerns utsträckta hand verkar inte leda till något hjärtligt handslag.

Centern har vid upprepade tillfällen pekat på behovet av en ny inriktning av arbetsmarknadspolitiken. Det gäller att kampen mot arbetslösheten mera aktivt förs på flera fronter samtidigt. Närings-, regional- och glesbygdspoliti-

ken skall drivas så, att den ger tillräckligt många arbetstillfällen utan behov av långsiktigt samhällsstöd. Det skall finnas arbetstillfällen i alla delar av landet.

En politik som underlättar för småföretagsamheten ger varaktiga jobb.

Vi har föreslagit en sänkt arbetsgivaravgift med 5 procentenheter för egenföretagare och de 15 först anställda i varje företag samt en slopad beskattning av i företaget arbetande kapital. Vi vill anpassa arbetslagstiftningen efter företagets situation och införa enklare regler vid nyföretagande. Det skall vara möjligt att skattefritt spara till det egna kapitalet vid nystartande av företag.

Ungdomens introduktion på den ordinarie arbetsmarknaden bör underlättas genom en bättre anpassad gymnasieskola, lärlingsutbildning och en ökad inriktning av ungdomslagsarbetena mot den privata sektorn.

På sikt bör vi förändra ungdomsplatserna och ungdomslagen till yrkespraktiksplatser, där alla aktuella ungdomar mellan 16 och 20 år får en gedigen start ute i arbetslivet.

Vi bör också utöka möjligheten att inom det privata näringslivet anställa handikappade, bl. a. genom höjda lönebidrag.

Fru talman! Detta är några åtgärder som centern föreslår för att skapa fler arbetstillfällen. Om arbetsmarknadsministern på någon punkt kunde samtycka vore det en framgång, inte bara för de arbetslösa utan även för hela vårt land.

Anf. 5 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Låt mig först försöka förklara varför vi i regeringen inte har ansett det meningsfullt att ange målsättningen för vår sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik genom att redovisa en siffra, en arbetslöshetssiffra på t. ex. 2 % eller något annat. Det kan vara nödvändigt att ha en sådan när man gör vissa ekonomiska beräkningar, och därför är det självklart att långtidsutredningen redovisar ett procenttal för arbetslösheten.

Arbetslöshetstalen i sig själva är däremot, vilket också Bengt Wittbom vet, en ganska dålig beskrivning av hur det står till på arbetsmarknaden. Man kan ha låga arbetslöshetstal men ändå ha en väldigt stor, dold arbetslöshet. Vi hade länge låga arbetslöshetstal, samtidigt som ett mycket stort antal kvinnor fick finna sig i att drabbas av arbetsmarknadens "dragspelseffekt". Det var kvinnor som i själva verket var dolt arbetslösa och som accepterade den rollen. De gör de inte i dag.

Om man skall mäta utvecklingen på arbetsmarknaden måste man göra det genom att studera den på ett mer djupgående sätt och inte bara genom att utgå från en enda sifferuppgift.

Som jag sade i mitt interpellationssvar är vår målsättning när det gäller arbetslösheten att komma fram till en situation där bara den arbetslöshet som är praktiskt omöjlig att komma åt finns kvar, nämligen den s. k. friktionsarbetslösheten, som uppstår därför att människor är på väg till eller från anställningar eller på väg ut som nya på arbetsmarknaden.

Vidare vill jag säga att jag återigen vänder mig mot både det sätt att räkna och det sätt att redovisa som Bengt Wittbom och Ingvar Karlsson i Bengtsfors använder. Ingvar Karlsson sade att 285 000 människor är utanför den

ordinarie arbetsmarknaden. Ja, den siffran får man om man räknar in alla dem som har sysselsättning genom våra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Men då inkluderar man i siffran människor som i årtal, i en del fall i ända upp till 20 års tid, har haft fast arbete ute på företag, men som har ett handikapp och för vilka staten därför går in och ger ett ekonomiskt bidrag till arbetsgivaren. Det bidraget kan i vissa fall vara ganska stort – 100 % om det är fråga om arbetsgivare inom statlig verksamhet – och i andra fall ganska litet, 25 %.

Vi vet att arbetsmarknaden är hård för dem som har ett arbetshandikapp, att många arbetsgivare vägrar att ta på sig de merkostnader som kan uppstå när företaget anställer en rullstolsbunden eller synskadad person. Staten går då in och betalar en del av arbetsgivarens merkostnader, ibland hela merkostnaden.

De människor det här gäller utför ett precis lika värdefullt arbete som någon riksdagsledamot. De har det arbetet år efter år. Jag tycker det är genant att dag efter dag behöva stå i denna kammare och tala om, att dessa människor inte är arbetslösa. De skall inte räknas som arbetslösa. Jag hade hoppats att vi någon gång skulle kunna få moderaterna att acceptera det synsättet. Det förvånar mig att Ingvar Karlsson som representant för centerpartiet nu sätter sig i samma båt som Bengt Wittbom.

Vi har fortfarande problem på arbetsmarknaden. Det har vi sagt i regeringsdeklarationen, och jag har personligen sagt det många gånger under den här hösten. Det är speciellt två problem som oroar mig. Det första är långtidsarbetslösheten. Den har visserligen gått tillbaka under de senaste månaderna, men långsiktigt visar den en negativ utveckling. Det andra problemet är arbetslösheten bland ungdomar mellan 20 och 24 år. Beträffande dem resonerar vi om särskilda åtgärder, och vi försöker komma fram till förbättringar av de insatser som vi för närvarande gör.

Det är inte så, Bengt Wittbom, att vi har några hemliga utredningar. Vi lägger inte några utredningar i byrålåden. Vi har ett fortgående arbete inom regeringskansliet för att försöka förbättra de olika åtgärderna och för att komma åt inte minst de långtidsarbetslösas problem. För det har vi också dragit i gång en rad olika verksamheter – både praktiska försök och utredningar.

Får jag innan min taletid strax är slut säga att det i tilläggsbudgeten inte finns något stort arbetsmarknadspolitiskt paket den här gången. Det är egentligen en bra beskrivning av hur vi bedömer arbetsmarknaden under vintern och våren. Vi räknar nämligen med att stora arbetsmarknadspolitiska insatser inte skall behövas, eftersom utvecklingen på den ordinarie arbetsmarknaden är bra. Jag trodde att Bengt Wittbom förstod att när den utvecklingen är så gynnsam som den är nu så behöver vi inga nya stora arbetsmarknadspolitiska paket.

Eftersom min taletid nu är slut ber jag att i ett senare inlägg få återkomma till ytterligare ett par saker som jag vill ta upp.

Anf. 6 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Låt oss slå fast, arbetsmarknadsministern, att den interpellation som jag framställt har två syften.

Syftet med det första s. k. räknestycket är att redovisa en oroande utveckling, där fler och fler människor på ett eller annat sätt blir beroende av statens insatser för att klara sin försörjning under arbetslöshet.

Syftet med det andra s. k. räknestycket i min interpellation är att redovisa att vi faktiskt har lika stora arbetsmarknadsproblem vad gäller öppen arbetslöshet och antal människor i arbetsmarknadspolitiska åtgärder på toppen av högkonjunkturen 1985 som vi hade när konjunkturen nådde ett bottenläge det utpräglade krisåret 1982.

Detta är som sagt syftet med räknestyckena.

Vi är överens om – det har vi moderater visat i vår budget- och anslagshantering – att handikappade människor som har svårt att på normala villkor komma ut på arbetsmarknaden skall ha stöd och hjälp. Det är just därför vi många många gånger har föreslagit en reformering av lönebidragssystemet, så att systemet kan anpassas till enskilda människors problem och inte begränsas av vilka arbetsgivare man eventuellt söker jobb hos.

Arbetsmarknadsministern väljer fortfarande att prata om hur det är nu och undviker att tala om hur det kommer att bli 1986 och 1987. Det finns många som har uttryckt sin mening i dessa frågor, och de är oroade över den ökande arbetslösheten. Enskilda människor som kommer att söka jobb de närmaste åren ställer sig frågan: Var skall jag jobba någonstans? Var skall jag finna jobb? Det gäller 20 000–30 000 människor varje år. De får inget svar av Anna-Greta Leijon. Jag tycker att det är beklämmande att Anna-Greta Leijon väljer att diskutera en avgränsad fråga för att undvika att behöva tala om de framtida problemen.

Det förefaller nästan som om Anna-Greta Leijon är den enda av såväl ekonomer som politiker och andra involverade i arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken som tror att vi inte kommer att få ökade problem under de närmaste åren, utan att vi kommer att klara det här. Inte ens Anna-Greta Leijons kollega finansministern tror det. Han har ju nu t. o. m. tagit tillbaka en del av de ljusa bilder som gavs under valrörelsen.

Min fråga till Anna-Greta Leijon är: Inser inte arbetsmarknadsministern att arbetslösheten kommer att öka de närmaste två åren? Vad tänker ni göra för att hindra det? Och vad tänker ni göra för de 20 000–30 000 nya arbets sökande som vi kommer att ha varje år? Tala om för dem var och inom vilka sektorer de skall finna sina jobb!

Anf. 7 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Jag är, Anna-Greta Leijon, fullt medveten om det riktiga och nödvändiga i att de handikappade får jobb genom samhällets försorg. Men vad jag har konstaterat är att de står utanför den öppna arbetsmarknaden. Detta redovisas också i statistiken och är alltså ingen hemlighet. Jag hörde aldrig arbetsmarknadsministern någon gång under sin tid i opposition särskilt ingående förklara de skillnader som hon nu tar upp. Då var det "pang på" – det här var de siffror som existerade, och de var de mest negativa som tänkas kunde.

Jag tycker att det är synd att Anna-Greta Leijon vill sätta mig i något slags högerbur när jag hänvisar till dessa officiella siffror. Att en minister som gärna skulle vilja ha samarbete gör så är, fru talman, mycket beklagansvärt.

Lågkonjunkturen är i antågande, men det tycks arbetsmarknadsministern inte vara medveten om, och det är verkligen allvarligt. Som Bengt Wittbom sade far vår finansminister, som vill hålla lönerna nere, land och rike runt och förklarar hur illa det är ställt här i Sverige. Facken är mycket förgrymmade på regeringen, och rosornas krig håller på att blomma ut igen. För arbetsmarknadsministern existerar inte den verkligheten.

Men LO-ekonomernas rapport måste väl ändå göra Anna-Greta Leijon litet bekymrad – om hon nu inte vill tro på OECD-rapporten, som ju inte utarbetas i Stockholm. Det är allvarligt att tillväxten i vårt land bara blir 0,5 % nästa år medan den blir 3 % i Västeuropa i övrigt. Det är många arbetstillfällen som kommer att gå förlorade här. Anledningen till detta är att vi inte har tillräcklig konkurrenskraft. Trots devalveringarna tappar vi marknadsandelar ute på världsmarknaden. Det gör att vi kan komma att hamna i ungefär samma situation som 1976, och det är allvarligt.

Fru talman! Det är beklagansvärt att arbetsmarknadsministern inte tar litet mera seriöst på dessa frågor.

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Låt mig först säga till Ingvar Karlsson i Bengtsfors att det inte är jag som har satt honom i någon högerbur. Jag beklagade många gånger under våren att en del av moderaternas förslag fick uppslutning från centern. Jag hoppas att den tiden är över. Tyvärr gör en del av Ingvar Karlssons inlägg i dag mig litet orolig för framtiden.

De arbetshandikappade som har ett lönebidrag – och alltså får en del av lönen betald av staten – men som jobbar ute på den privata arbetsmarknaden tillhör också den öppna arbetsmarknaden. De har anställningstrygghet och lön, precis som alla andra på den öppna arbetsmarknaden. Det är inte så att de står utanför den öppna arbetsmarknaden, Ingvar Karlsson.

Jag är helt övertygad om att vi tyvärr under mycket lång tid framöver kommer att få se de privata arbetsgivarna reagera precis som de gör i dag, dvs. säga nej till vissa arbetssökande. De säger i vissa fall nej till kvinnor, därför att de tycker att männen passar bättre. De säger väldigt ofta nej till människor som har ett arbetshandikapp. Om vi då menar allvar med att alla verkligen skall ha rätt till arbete, finns det i dag ingen annan väg än att samhället betalar en del av lönen.

Vi vet att den enskilde arbetsgivaren ofta kan säga sig att det ur snävt företagsekonomisk synvinkel inte lönar sig att anställa personen i fråga, men att det skulle löna sig om man fick detta lilla bidrag från samhället. Från samhällets sida vet vi naturligtvis att varje människa som gör en insats i produktionen förbättrar det gemensamma samhällsresultatet. Det är därför som fler och fler människor helt riktigt blir beroende av staten för sitt arbete. Vi har målsättningen arbete åt alla och hävdar att det för gemenskapens skull i samhället är en bra målsättning, även om enskilda arbetsgivare av snävt företagsekonomiska skäl säger nej till vissa människor, framför allt till dem som har ett handikapp.

Jag är helt övertygad om att denna utveckling kommer att fortgå och att det i framtiden kommer att vara många som på detta sätt är beroende av staten därför att staten betalar en liten del av deras lön. Tyvärr har vi inte en

arbetsmarknad där de privata arbetsgivarna alltid ställer upp på det sätt som man skulle önska. Vi har heller inte en kvotlagstiftning där vi påtvingar privata arbetsgivare vissa arbetssökande; vi tror inte att det är rätt väg att lösa problemen.

Visst finns det en risk för att konjunkturen försämras, det har varken jag eller någon annan förnekat. Men frågan är: Finns det förutsättningar för oss att bemästra den utvecklingen på arbetsmarknaden? Jag är helt övertygad om att det finns sådana förutsättningar. Vi har ju i dag den situationen att vi har dragit ner de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ganska kraftigt. Därför har vi också utrymme för att möta konjunkturpåfrestningar inom arbetsmarknadspolitiken. Och vi har fortfarande en positiv utveckling på den öppna ordinarie arbetsmarknaden.

OECD gör den prognosen att den svenska arbetslösheten från genomsnittet 1985 på 2 3/4 % kommer att ha ökat 1986 till 3 %. Jag tycker att det skulle vara sorgligt om vi fick den ökningen. Men vi måste konstatera att det är en mycket blygsam ökning som OECD tänker sig. Och jag tror faktiskt att vi med arbetsmarknadspolitiska och andra åtgärder har goda förutsättningar att kunna stå emot den försämringen.

Vi kan för närvarande se av bedömningar att det råder en stor osäkerhet på många håll och kanter, en oro för vad som kan hända om vi inte klarar av avtalsrörelsen på ett bra sätt. Och visst finns det en oro för vad som kan hända på arbetsmarknaden om vi inte klarar av inflationen på ett bra sätt. Men det finns ingen anledning att måla i de oerhört braskande mörka färger som Ingvar Karlsson och Bengt Wittbom använder här. För närvarande är utvecklingen den, att arbetslösheten minskar. I oktober månad i år var arbetslösheten mycket klart mindre än i oktober månad 1984. Det var en kraftig minskning av arbetslösheten till 2,5 %. Och det finns ingenting som gör att vi kan känna någon omedelbar oro för en förändring av den utvecklingen.

Men den socialdemokratiska regeringen har som alltid en mycket hög beredskap för att, om det skulle behövas, sätta in ytterligare åtgärder, däribland de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Vi vet sedan tidigare att detta i kombination med en ekonomisk politik förmår hålla sysselsättningen hög och arbetslösheten låg.

Anf. 9 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag tycker nästan att det börjar verka som om arbetsmarknadsministern inte riktigt kan hålla reda på vilken interpellation det är vi diskuterar. Det förefaller som om arbetsmarknadsministern är mer inriktad på att svara på den interpellation som hon lämnade ett meddelande om innan vi började den här interpellationsdebatten.

Vi är överens om de handikappade, Anna-Greta Leijon! Och det är bra, det är en styrka för dem. Låt oss avföra det ämnet ur debatten.

Men hur blir det för de 20 000–30 000 "nya" människor som söker sig ut på arbetsmarknaden 1986, 1987, 1988 och 1989? De utsätts för risker – de risker som beskrivs i långtidsutredningen, framlagd 1984, och som har beskrivits i många centrala ekonomisk-politiska dokument som kommit från regeringskansliet. Det är det vi skall tala om och inte om vad arbetsmarknadsministern

tror och vill, så länge arbetsmarknadsministern inte kan specificera vad regeringen tänker göra.

Jag tar det som självklart att regeringen har en hög beredskap när det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder på kort tid, men det är inte det som diskussionen rör sig om. Den gäller: Vilken politik avser regeringen att föra för att vi skall kunna skapa ett tillräckligt antal nya jobb på den reguljära arbetsmarknaden under åren framöver? Den frågan får vi inget svar på.

Anna-Greta Leijon säger att det vore sorgligt om det blev 3 % öppen arbetslöshet som OECD förutspår. Det är naturligtvis ännu sorgligare om det blir som konjunkturinstitutet säger, 3,2 %. Och ännu sorgligare blir det om regeringen fortsätter att misslyckas med att nå de centrala ekonomisk-politiska målen, nämligen att hålla nere lönekostnaderna och inflationen, om den misslyckas med att skydda konkurrenskraften så att förlusterna av marknadsandelar fortsätter och det hårda trycket på de små företagen består.

Tror arbetsmarknadsministern att de många små företagen i Sverige, som skulle kunna anställa ett stort antal människor, kommer att göra det om ni fortsätter att föra den politik som ni har drivit i tre år? Ni har ökat avgiftsbelastningen för dem med 15 miljarder kronor. De har inte fått hjälp av några devalveringseffekter för att kompensera detta. Det är den politiken som Anna-Greta Leijon säger att regeringen skall fortsätta att föra. Det inger inget förtroende.

Jag tror, fru talman, att det är som en välkänd europeisk socialdemokrat sade i tidskriften Tiden förra året när han skulle beskriva socialdemokratins problem på detta område. Han heter Fritz Scharpf. Han konstaterade:

”Vad som behövs är en trovärdig och intellektuellt sammanhängande socialdemokratisk idé om hur full sysselsättning skall kunna förverkligas i ett land som Sverige. Det verkar som om den svenska socialdemokratin har målat in sig i ett hörn.”

Full sysselsättning är, sade han vidare, inte möjlig med den socialdemokratiska sysselsättningspolitiska strategi som skapades på 1950- och 1960-talen.

Anna-Greta Leijon har inte redovisat någonting nytt i dag.

Anf. 10 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Jag får be Anna-Greta Leijon om ursäkt om jag var så vårdslös att jag sade ”utanför den ordinarie arbetsmarknaden”. Jag menade givetvis i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag har ingenting emot att man ger lönebidrag för handikappade människor. Vi har föreslagit detta, och jag tror att jag sade i mitt tidigare anförande att vi vill öka möjligheten för handikappade att få sysselsättning inom det enskilda näringslivet. Anna-Greta Leijons parti är välkommet att ställa upp på detta.

Vi hade det bättre i oktober 1985 än i oktober 1984, sade arbetsmarknadsministern. Visst är det så enligt statistiken. Men det är inte det som är det intressanta just nu, utan frågan är vad som kommer att hända framöver. Och då har vi många orostecken, många varningar utifrån och inom landet. Socialdemokraterna brukar ju tro på LO, men nu tycks arbetsmarknadsministern avfärda LO-ekonomernas varningssignaler som om de sitter i högerburen. De har nämligen kritiska synpunkter på regeringens politik.

Och så fort någon säger att "vi är inte överens med er om den politik som ni för" hamnar man i högerburen. Det är beklagligt med detta blocktänkande.

Den hand som arbetsmarknadsministern sträckte ut visade sig vara en armbåge. Vi behöver samla oss för att komma till rätta med de problem vi har. Men det ser inte ut som om arbetsmarknadsministern har något intresse av att föra en sådan politik att det kan bli större samförstånd.

Jag sade tidigare att vi borde sänka arbetsgivaravgiften med 5 procentenheter för egenföretagare och för de 15 först anställda i varje företag. Det är en av våra idéer. Vi vill slopa beskattning av i företaget arbetande kapital, anpassa arbetslagstiftningen efter företagets situation. Vi vill ha enklare regler vid nyföretagande och föreslår att det skall vara möjligt att skattefritt spara till det egna kapitalet vid nystartade företag. Detta är några idéer, men tyvärr ställer socialdemokraterna aldrig upp. De har inget intresse av att på något sätt försöka komma överens med oss, utan de bara tutar och kör.

Anf. 11 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Låt mig säga några saker nu innan debatten avslutas.

Först till Bengt Wittbom: Man skall inte förakta gammal beprövad politik om den har visat sig ge goda resultat. Den kombination av ekonomisk politik, arbetsmarknadspolitik och näringspolitik som vi har prövat i det här landet har verkligen gett mycket goda resultat jämfört med vad som har uppnåtts i omvärlden. I många av de länder i Europa som har hög arbetslöshet i dag har man valt helt andra linjer. Stark åtstramning av budgetunderskotten har lett till högre arbetslöshet. I vissa fall har en lössläppt politik lett till svåra ekonomiska problem.

Men vi för inte den politik vi förde på 1960-talet, det vet Bengt Wittbom. Den stora expansionen av den offentliga sektorn, som vi då hade behov av och möjligheter att genomföra, pågår inte i dag, och vi klarar ändå att fortsätta att öka sysselsättningen.

Låt mig sedan säga att det naturligtvis inte är helt ointressant vad som händer i dag. Att arbetslösheten i oktober är 2,5 % är inte helt ointressant. Det är inte många månader sedan många – precis som ni gör nu – förutspådde att i oktober månad skulle den stora lågkonjunkturen redan ha börjat. Den har inte gjort det. Många av de prognoser vi gjorde då har fått revideras i en positivare riktning.

Jag vill sedan kort försöka förklara vad vi är oense om och vad vi är ense om med LO-ekonomerna.

Vi är – precis som LO-ekonomerna – från regeringens sida mycket angelägna om att ha höga investeringar. Vi vet att det är en väg till sysselsättning. I år ökar investeringarna mycket. Nästa år minskar de, enligt prognoserna, och det är en av de saker vi just nu i budgetarbetet försöker förhindra.

LO-ekonomerna vill också ha ökade investeringar, och de säger att en sak som hindrar de ökade investeringarna är att vi har så hög realränta i Sverige. Hur skall man nu få ner den höga realräntan? Där har LO-ekonomerna en uppfattning som regeringen inte delar. De vill nämligen att vi skall gå ut och låna pengar utomlands i stället för att låna på den svenska marknaden. Vi tror att det är en mycket kortsiktig politik som skulle få stora negativa effekter,

kanske inte under det närmaste året men under åren framöver. På den punkten har regeringen en annan uppfattning än LO-ekonomerna. I övrigt är regeringen nog i många stycken betydligt mer ense med dem än vad vi som har diskuterat här i dag är med varandra.

Prot. 1985/86:28
15 november 1985

*Om arbetsmarknads-
politiken*

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1985/86:64 till utrikesutskottet

6 § Föredrogs och hänvisades
Förslag
1985/86:11 till finansutskottet

7 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1985/86:107 och 108 till socialutskottet

8 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1985/86:109 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*
1985/86:110 av *Karin Ahrland m. fl.*
Ändring i brottsbalken m. m. (om brott mot borgenärer) (prop. 1985/86:30)

9 § Anmäldes och bordlades
Skatteutskottets betänkande
1985/86:4 Avdragsrätt för nordiska socialavgifter (prop. 1985/86:12)

Lagutskottets betänkanden
1985/86:4 Vissa patenträttsliga frågor
1985/86:5 Lagstiftning beträffande ideella föreningar
1985/86:7 Vissa frågor beträffande köp av småhus

Försvarsutskottets betänkande
1985/86:1 Samhällstjänst för medlemmar av Jehovas vittnen

Kulturutskottets betänkanden
1985/86:1 Vissa lotterifrågor
1985/86:3 Vissa museifrågor
1985/86:4 Främjandet av cirkuskonsten

Utbildningsutskottets betänkanden
1985/86:1 Vissa grundskolefrågor m. m.

Prot. 1985/86:28
15 november 1985

Meddelande om interpellation

1985/86:2 Vissa gymnasieskolfrågor m. m.
1985/86:3 Vissa högskolefrågor
1985/86:4 Uppdragsutbildning (prop. 1984/85:195)

Jordbruksutskottets betänkanden

1985/86:1 Terrängkörningslagstiftningen (skr. 1984/85:203)
1985/86:2 Ändring i rennäringslagen (1971:437) (prop. 1984/85:226)
1985/86:3 Jakt och viltvård
1985/86:4 Stöd till trädgårdsnärings
1985/86:5 Allmän miljövård

Näringsutskottets betänkanden

1985/86:2 Cement- och kalkproduktion
1985/86:3 Vissa detaljhandelsfrågor

10 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 15 november

1985/86:50 av *Georg Andersson* (s) till justitieministern om avgiftsskyldigheten för radiomusik vid landstingens inrättningar:

Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) har riktat krav mot landstingen om en schablonmässigt beräknad ersättning för framförande av upphovsrättsligt skyddad musik. Huvuddelen av kravet avser patienters och omsorgstagares lyssnande på musik i radio vid landstingens sjukvårds- och omsorgsinstitutioner.

Tre landsting, Södermanlands, Kalmar och Västerbottens läns landsting, har inte tecknat avtal om sådan ersättning. De hävdar att huvuddelen av den musik som förekommer vid landstingens inrättningar inte torde grunda någon avgiftsskyldighet till STIM.

STIM, å sin sida, hävdar att möjligheten för patienter att lyssna på radio innebär ett offentligt framförande enligt upphovsrättslagens mening och sålunda är ersättningsgrundande.

Vad som grundar STIM:s rätt till ersättning är bestämmelserna i upphovsrättslagen. Av central betydelse är ordalydelsen i 2 § i denna lag: "Verket göres tillgängligt för allmänheten då det framföres offentligt – – ." Vidare heter det: "Lika med offentligt framförande anses framförande som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets." Det ter sig, enligt min mening, inte rimligt att betrakta en sjukhussång som offentlig. Inte heller ingår radiolyssnande på sjukhus som en del av landstingens förvärvsverksamhet.

Självfallet är det angeläget att upphovsrättsinnehavarna får fullgod ersättning för nyttjande av deras verk. Vad gäller ersättning för nyttjande av musikaliska verk i etermedia sker förhandlingar mellan radiobolagen och

STIM. Radiobolagen erlägger ersättning för sändningar som kan tas emot i hela landet och alla invånare räknas som presumtiva mottagare. Praktiskt taget alla hushåll erlägger mottagaravgift för innehav av televisionsmottagare. För radiomottagare erläggs ingen särskild avgift.

Boende på sjukhus eller sjukhem är i praktiken att betrakta som ett tillfälligt substitut för eget boende under den tid som erfordras för rehabilitering av patient. Det är viktigt att patienternas rätt till en privat sfär och personlig integritet så långt möjligt kan upprätthållas under denna tid. Musiklyssnande i sjukhussäng borde därför inte betraktas som en del i offentlig verksamhet.

Jag tycker det är synnerligen otillfredsställande att rättsläget på detta område inte är klart. Det är därför angeläget att den pågående upphovsrättsutredningen så snart som möjligt lägger fram förslag som skapar klarhet i frågan.

Med hänvisning till det anförda vill jag till justitieminister Sten Wickbom ställa följande frågor:

Kommer upphovsrättsutredningen att inom ramen för sina direktiv behandla frågan om avgiftsskyldighet för lyssnande på musik i radio vid landstingens inrättningar?

Om så inte är fallet, är då justitieministern beredd att utfärda tilläggsdirektiv beträffande denna fråga?

11 § Kammaren åtskildes kl. 10.49.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren